

HAMVAS BÉLA

Lassú álom

(részletek a Naplóból)¹

A szexusdémon élménye. Kutyák a kertben. Undor. Groteszk, nevetséges. Tehetetlenség. Szenvedés. Minden kísérlet arra, hogy ezt múzsaizálja, csődöt mond. A „ronda” Múzsza. A „ronda” esztétikai fogalma. Esztétika és múzsaiság (Pannwitz). Esztétika és hatalom. Rongált, vérszegény múzsaiság. Nagy belső meggondolások a szexusról. Álom: orromból ronda fehér férgek húzódnak ki. A „fűrészt” a *pécsi* gyorsvonat elé dobom. Hogy ez mit jelent? *Talán* tudom.

Ebből a szexusdémon-leleplezésből kiindulni –

1950. III. 10.

•

Szent Pál azt mondja, ha tökéletesek lennénk, látnánk, és ha tökéletesek leszünk, látni fogunk, mint ahogy azok, akik tökéletesek, látnak. A hit egyfajta nem tökéletes, hanem homályos látás. „Adott nekik kábult szellemet, nem látó szemeket, nem halló füleket mind a mai napig.” (Róm. 11,8) Az ép és éber szellem lát. A kábult szellem és a nem látó szem hisz. Aki pedig szellemét elveszti, vak, hitetlen. Sötétség. A hitehagyás az, amikor valaki a számunkra lehetséges látást (a hitet) elhagyja. Az Upanisádok azt mondja, csak az éber szellem lát. Ez az éber látás a *vidya*. Ugyanaz a szó, ami a latin *videre* vagy a görög *idea* és *eidos*. Tudás és látás és látvány, vagyis éber szellem. A kihalt szellem ezzel szemben *avidya*, a vakságban, a tudatlanságban és az alvásban szenved. A hit a kettő között áll, úgy, hogy aki hisz, az lát, de zavartan, és minél inkább hisz, annál világosabban, minél kevésbé, annál homályosabban. Szent Ágoston is ezt mondja. Newman kardinális szerint a hitet a kábultságtól az emeli ki, hogy a valósággal hangoltságban (*assent*) van. A hitetlen álmoképek közt tévelyeg (az Upanisádok azt mondja, ez a *maya*). A hit még nem teljes éberség, de van *assent*-je. Már dereng. Szent Pál tovább megy. Életünk legfontosabb táplálékát a hit szerzi meg. „Az igaz ember hitből él.” (Ὁ δικαίος ἐκ πίστεως ζῆσεται.) De Szent Pál még tovább megy. Csak az szól, aki hisz. „Hittem, azért szóltam.” (II. Kor. 4,13) A hitehagyás az, amikor elvesztem a látást és megvakultam álmoképek közé merülök; amikor a valósággal való hangoltságomat elvesztem; amikor tudatlanná válok; amikor elvesztem a szót; amikor életem legfontosabb táplálékát elvesztem. A kárhozát fia csak és egyedül akkor jöhet el, ha elkövetkezik a hitehagyás. A hitehagyott nem hogy nem lát, hanem esetleg, az eszeveszett, abban a révületben él, hogy az angyal jelent meg.

1950. IX. 24.

•

IX. 30. éjszaka

Áloméjszaka

1. New Yorkban. Magasan, a hotelszobában. Könyvtárban alkalmaznak, azért jöttem Amerikába (Új Világ. – New York = Új Város). Apám ott van, ágyban fekszik, az olvasójegyet nekem adja, hogy én tőle átvegyem és a foglalkozást tovább gyakoroljam. Aggodalmam van, hogy a nyelvvel nehézségeim lesznek. Éjszaka. Kinézek az ablakon, tiszta égbolt, sűrű és csodaszép csillagos az ég, egészen más, szebb, mint nálunk. Magas házak, mély utcák, a házak ablakán különböző feliratok. Az egyikén Shakespeare, április 12. E dátumnak (mintha Sh. születésnapja lenne) különös fontossága van. Igen mély. Felébredek. –

2. Katóval Espresso-szerű helyen. Találkahely, amelyet ő szervezett. Nagyon helytelenem, abba kell hagyni. Penetráns bordélyhangulat. Elmegyünk. Több ismerős. Fekete télikabátban vagyok és az eső ellen újságpapírost teszek a fejemre, de nem akar menni.

3. álom elpárolgott.

1950. X. 1.

•

¹ Hamvas Béla naplójának részleteit a jogutód, Dúl Antal hozzájárulásával közöljük. (Danyi Zoltán)

X. 1. éjszaka

Keresztanyám (fekete ruhában) és többen (húgaim?) vasúti pénztár előtt vagyunk és jegyet váltunk Visegrádra (a Balaton mellett). Valamiképpen G. Helén is ott van. Beszálunk, üres kocsi, amely olyan szabású, mint a földalatti. Később sokan vannak. Kiszálunk és bemegyünk a városba. Többektől kérdezem, hogy mi e hely neve, de választ nem kapok. Valaki jön és valamilyen sorsjegyfélét árul (kölcsonkötvény?). Egyszerre várkastélyszerű épületet látok fent a dombon (kolostor?). Igen szép rózsaszín-sárgás régi kőépület, nagyszerű kapuval. Lépcsők vezetnek fel, a felső fokok igen csorbák és rongáltak. Ülök és bámulok. Katótól kérdelem: Ugye, ez a kapu milyen gyönyörű? Ő felel: Igen, gyönyörű. Szomorúan, sírással küzdve nézem a kaput.

(Mi ez? Visegrád – Magas város. Hegyen épült vár. – Föld alatti vasút. – Lépcsők. – Kapu. Szomorú síráshangulat, sóvárgó nézés, kívánság. – ?)
(Kafka: Das Schloss.)

1950. X. 2.

•

X. 3. éjszaka

Pozsonyban vagyok Katóval végig a Mihály-kapu utcán, mint a filmben lassított felvétellel, mintha szállnánk, meg akarom mutatni a Rómer Flóris utcai házat, de nem látjuk. Egy kicsit olaszos. Fent a Mihály-kapun térség, mint egy park, alacsony, de igen tiszta vízben gázolok mezítláb. Igen jó érzés. Napfény, világosság. Megyek át egy ropant nagy termen. Hangversenyterem? Zenészek állnak? Melyiken játszunk? A végében társaság és kép. A képen Bibó Lajos (?) és Weöres Sándor. Beszélgetnek, én is. A teraszra megyünk ki és felsóhajtok, csaknem sírva és könnyezve: a tenger, a tenger! Mintha látnám a kék vizet.

(Mihály-kapu már álmomban szerepelt. Halálkapu? /Szent Mihály?/ – Pozsony – tiszta, de igen sekély víz – tenger. A tenger az a nosztalgia, ami előbbi álmomban a kapu? Mihály-kapu?)

X. 4. éjszaka

Sok álom, elég zavarosak, de egyet se fogtam el.

1950. X. 5.

•

X. 10.

Iskola, lépcsőház (Lónyay u. ref. gimn.?), elkések, *megint* nem kezdem meg a tanítást. A kötelességmulasztás *bánt*. Ágy. Lefekszem. Altiszt és takarítónő tótul beszélnek, hogy ne értsem. Magamban tót szavakat mondok (idete, ja kcem spat), hogy őket megszégyenítsem. Kisleánykák jönnek és ágyamon keresztül-kasul mászkálva képeskönyveket (angol) keresnek. Mintha ott se lennék, rólam nem vesznek tudomást. Kilenc órákor tanárok jönnek, és az orvos. Az orvosnak nagyon nem tetszik, hogy a tanítást még mindig nem kezdtem el. Igen jóindulatú. Az én érdekemben. Arra hivatkozom, hogy az előljáróságon volt dolgom, légvédelmi gyakorlat. Ezt egy tanár megerősíti. De csak kifogás.

X. 13.

Homály. Katonák, én is friss harctéri egyenruhában a földön fekszem (beteg vagyok? szimulálok?). Anyám és Pityu vannak ott. P. azt mondja, hogy a vasúti vendéglőben olcsón lehet enni.

Terem. Többen vannak ott, vezetők, Sztálin is. Kettőnknek (nem tudom, a másik kicsoda) borítékot nyújt, mintha különleges figyelmesség lenne. A nagy folio borítékban

valami lap van, rajta nevem, ismerős írás, mintha Újházy Györgyé lenne. Sztálin kiveszi a lapot, sajtóságot kép-rajz-ábra, s ez azt jelenti: a csillagok (nap) állása a felszabadulás napján. Mintha Vizöntő lenne, február, a nap homályos. Exil? (1945 február?) Csillagok, délkörvonalak, mágikus ábra. Sztálin azért adja nekem, mert tudja, hogy ilyesmi iránt érdeklődöm, kedveskedni akar. Valami még történik. Sztálin elmegy, visszajön. Csodálkozom személyes charme-ján. Mintha villamos lenne (?). Nők vannak ott, sírnak, mert Sztálinba annyira szerelmesek.

1950. X. 19.

•

Álom

Este, elalváskor három igen erélyes, hangos és sürgető kopogás az ablakon. (Immár 5 vagy 6-szor, nyár óta.) Mint mindig, ijedelem, borzongás, félelem. – Hajnalban álom. Valami előtörténet, amit elfelejtettem. Telefon, a kagylót fölveszem. Az asztronómiai intézetből beszél valaki, szcientifikus-hivatalos komolyan közli: „Veszélyes stellium.” Ismét szorongás. (Előző nap arra gondolok, hogy a 23. álom *nem* veszély, hanem pozitív.)

1951. III. 24.
Szentendre

•

Álom

Saját ítéletemet olvasom a túlvilágon. Akkor egészen jól értem. Ez az „igazság”. Nem kellemes, nem megalázó. Tiszta. Isteni és fölemelő és nagy. Csak arra emlékszem, hogy „i” van benne („y” is?). „Egyetlen *jod* sem múlik el belőle?”

[1951.] április 10.

•

Álom

Kórházterem. Cementpadló, szürke falak. Barátságtalan. Egy halott zsákkal betakarva. Félelmetes. Egy ember a halottat felboncolja (a fejét?), azalatt ki kell menni. Azt mondja, hogy a halál oka asztma. A fej helyére fehér karnevál-álarcot tesz. Rajtam frakk (szmoking?) van olyan értelmű felírással, hogy ez az „oroszk”-ra vonatkozik, kedvezően. Valahol kint más ugyanilyen értelmű felirat.

Pozsonyban a fügefa mellett lótszokat darabolok fel tüzelőnek (Czóbeléké?). Tartok attól, hogy odajönnek, mert ez tilos. Egyszerre megjelenik anyám. Örömmel azt mondom: Mama! Egészen fiatal, igen leányos és szép.

Harmadik álom?

1951. ápr. 18.

•

Álom (Bp., 1951. XI. 17–18.)

Tartalma –

Az eseményt azonnal elfelejtettem, éspedig azért, mert az túl *magas* a realitás-tudatom számára. Imaginációs, vizionárius, transzcendens álom – élmény – mentál, sőt Ogdoad-álom, túl az asztrál-szférán. Magam sem tudom, hogyan jutottam hozzá. Könnyen lehet, hogy az inotai *szublimáció* segítségével – a realizáció magasabb fokával: az utóbbi 1–2 hét alatt hivatali dolgaimat kezdtem elhanyagolni, de tegnap feleszméltem, és elhatároztam, hogy ismét pontos és egzakt leszek. Vigyázni kell, nehogy állásomat elveszítsem, de vigyázni kell főképpen a *morális frontra*: amit karma-jögában elértem,

azt nem szabad feladni. E folyamatnak erősen katartikus jellege van, amit tapasztalok. Intellektuálisan *nem* kedvező. De ez direkt jó. Közelebb kerültem a szenthez. De főként közelebb kerültem Istenhez – Krisztushoz. Egyszerűség. Isten egyszerűsége. Lélekjelenlétem van. Emberismeretem. Életgyakorlatom. Morális egészség a legtöbb. A szellemi tisztaság a legmagasabb fokú megértés. A fölösleges intellektualizmusok lefaragódnak. A *Pneuma* hatása. Ezt az utat nem szabad elhagyni. Lehet, hogy ez az álom transzcendens előzménye.

Tehát:

Tartalma körülbelül az, hogy Isten–Krisztus beszél, de én beszélek. Túlvilági fény, mint ahogy Henoch leírja. Az a bizonyos sem hideg, sem meleg temperatura, amely langyos májusi napokon (dalmát hajnalok) van. Hogy mit mond az Úr (mit mondok én), azt tüstént elfelejtem. De gyönyörű – evangéliumszerű, kinyilatkoztatásszerű isteni Logosz. Zenéje van, és keresztalakja. (Böhme: Ungewande Ange? Philosph. Kugel?) Tökéletes megvilágosodás és tiszta üdvézés. Reggel úgy találom: ez az az állapot, amikor az ember egyéni személyességének teljes fenntartásával és sérthetetlenségében Istenben van, vele tökéletes Egységben: amikor amit mondok, azt ő mondja.

Gondviselés-tudásom, amit tegnap mondtam Irmának: oly tökéletesen lemondani önmagamról, hogy hirtelen tudom: Ő jobban tudja, mi jó nekem, mint én. – „*Szeretettel őriztetem magam.*” – Sohasem fogom tudni magamat úgy szeretni, mint Ő szeret engem – ez a *hit*, *bizalom*, *hűség*: akaratomat teljesen beléje vetni, azt akarni, *amit ő*, ez az Egység.

Még tovább: szabadságról való lemondás: szabadságunk *helye* igen keskeny. Ez a hely, ahol szabadok lehetünk, az asztrál-karma (sors, determináció) és a Gondviselésben az akaratról való teljes lemondás *között* van, igen *kicsiny résen*. „A szabad választáson alapuló előrerendelés” – a Gnadenwahl alap gondolata. Ez az, amit megértettem. (Jakabfalvy már mondta, de helytelenül fogalmazta: a szabad akarat a rossz akarata – Istenben az akaratról le kell mondani. Nem! Ki kell találni, hitből!, hogy ő mit akar, és vele akarni. Ez a jó. Szabadon, hitből *Vele akarni.*) Így az álom egész hátterét (amennyit látok) felderítem. Talán még több. Az üdvállapot intenzív átélése. A kereszt, amit látok, szálszerű, mint a távcsőben a belerajzolt kereszt. (Böhme?) A mondat 3-as vagy 4-es ritmusa, tökéletes *igazságkinyilatkoztatás*. Ha elmékeznék rá, ez a kinyilatkoztatás lenne a legmagasabb pontja annak, amit nyelvben egyáltalán elértem, mert ez már nem belőlem, hanem Istenből fakad. Cél: *így tanítani*.

Még egy: az utóbbi időben szomorúság, amiért nem vagyok képes tanítani, és amiért annak, amit tudok és mondok, másra *semmi* hatása sincs. Megoldás (gondoltam): azt, amit kerestem, feladni, és csak *azt mondani*, amit *Isten mond bennem*. Vagyis nem *kifelé*, hanem *befelé* beszélni az emberekhez, az Ungewandte Ange szellemében. *Megszólítani* az embert. Amit tudok, ami vagyok, az semmi. Hatástalan. Ha komolyan javítani akarok, akkor Isten javító munkájában kell szolgálnom. *Ez az!*

És ma Balogh B. felolvassa a 91. zsoltárt, amelyben *ráismerek* félelmemre. Ez aztán *önbizalmat ad*. A Te akaratod, Uram és Atyám! Legyen meg. Te megvédsz engem, és én a Te dicsőségedet fogom szolgálni. Mindebben már a személyes becsvágy csak *motor*, semmi más. Csak biológiai turbina, amely a transzcendens áramot termeli.

Halleluja!

1951. XI. 18.

Bp.

Álom

Inota, V. 5. (A revízió előtt.)

Bothár Barna megjelenik, és én „helyesen” cselekszem az ő hatására. B. B.-nak köszönhetem, hogy sikerült a kísértésnek ellenállni.

Ki nekem B. B.?

Ő mentett meg engem –

Bicskei Zoltán grafikája

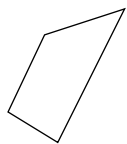
Biztos.
Vajon B. B. az az ember, aki engem *szeret*?
Minden perspektíva –
Az embert a szeretet őrzi –

Bp., 1953. V. 10.

•

Álom

Többekkel (Katóval is?) valamilyen házba megyünk, amit meg akarunk venni. Megmutatják nekünk. Igen különösen építették, de berendezése meleg, sok szőnyeg és takaró, a szobákba lépcsőkön kell menni. Egy idős ember van ott, aszkétaszerű, hosszú ősz hajjal, jobb kéz felől állok neki, előtte papír, ábra van rajta.

Azt mondja nekem jelentősegteljesen: *Igen messze fogsz repülni*. Ezután a papírra ilyenfajta ~ ~ ~ madarakat rajzol repülés közben. Lefekszünk aludni, éjjel valaki felriaszt ezzel a kiáltással: *Lopják a baglyasi disznókat!* Én felugrok, az egyik szobában evezőlapátszerű eszközt ragadok fegyvernek és kinyitom az ablakot, hogy kiugorjak. Olyan, mint a Ráyka* P. utcai disznóól. Kint szürkés éjszaka és nyomott csend. (Szívdobogva ébredek.)

Inota, 1953. V. 28–29.

•

Álom

Egyéb körülményeket elfelejtettem. (Előző este Katónak elmondom előbbi álmomat, és töröm a fejem, mit jelenthetnek a baglyasi disznók.)

Kártyázunk. Nálam 14 piros lap van (2×7), de csak az alsóig. Tordánál van a felsőkirály-disznó (triász = disznók?). A játék több mint bizonytalan?

Bp., 1953. V. 31.

•

Álom

Mintha disszidáltam volna, de megigérttem volna, hogy visszajövök. Németországban vonaton utazom. Augsburgot elhagyjuk? Azt kérdem, mikor érkezünk Brémába? A

kalauz kimutat az ablakon. Az északi tenger zöld vize nagy szélben hullámszik. Távolsban mintha Anglia lenne. A tengerben sziget. Helgoland? Építmények, kémények, nagy város romokban, felégetve. Valami nem egyezik egészen. Pénzzel? A disszidálással? A hellyel? Minden egészen különös. Brémában az utcasarkon magyarul beszélnek. Kiderül, hogy ott igen sok magyar lakik. El is vezetnek valamilyen lakásba, ahol tekintettel vannak arra, hogy egyelőre nincs pénzem. (Amikor felébredek, a Tizenegy előadás van a fejemben, és Powys – azt gondolom, hogy lefordítom angolra és elküldöm Londonba. Mintha fiatal nő segítene a fordításban.)

Inota, 1953. VI. 5.

•

London-álom

Londonban vagyok. (Ismét. Már régebbi álmomban voltam. Mit jelent London számomra?) Ott vannak Nagyanyám, Anyám és Pityu. (Három női generáció. Három Moira?) Valahol vagyok és valami történik, de azt elfelejtettem. Szabad és nyugodt, felszabadult közérzet. Egyszer csak elmegyek és egy képtárfélébe jutok. Igen nyugodt. Az egyik terem „angolos”. Nem látszik annak, mégis úgy mondom. Igen szépen épült. Nagyobbára tájképek. Kinézek: szép táj több híddal, zöld fű, fák, távolból. Ez a Temze? Úgy látszik. Akarom, hogy a nők is lássák a múzeumot. Szólok nekik, megyünk. Közben két ember sötét ruhában bemeleg. Ez az ör. Is it closed?, kérdelem én. – Yes, it is closed, felel ő. Valami ruhafélét néznek együtt hárman. Megyünk hazafelé, hídon át, vashíd, igen erős konstrukcióval. Látom a parton a folyóvizet. Utca, üzletek, kirakatok. Bizonytalan érzés. Anyám cigarettával kínál. Vette. Csodálkozom, hogyan vásárolta, hiszen nem tud angolul. Angol szavakat mond, amelyekkel a trafikos a cigarettát dicsérte. Az utcán megyek egyedül, igen különös, félig mámoros-boldog hangulatban. Visszanézek: a három nő jön mögöttem, nagyanyám eltorzult arccal, mintha bolondozna, groteszk, furcsa, gesztikulál, egészen eszeveszett, de valamiképpen „érthető”. – Csupa világos szín, inkább festményszerű, nappal.

Nagyon-nagyon mély álom (előző nap lélegzési gyakorlat), iszonyú mélységből jön fel. Különös, hogy álmomban – „lassan” álmodok, csaknem tudatosan lassan – az álmat *fogom*, de közben tökéletes *realitás*-érzésem van: egy kicsit túlvilági realitás. „Idegen-szerű.” Strange. Minden mozzanat mélyen megmarad és bevésődik.

1953. VII. 29.

•

Álom

(Este elbeszélem a London-álmat.)

Semmiféle külső körülményre nem emlékszem, képre stb. Csak azt tudom, hogy az „Ör”-nek *tudok* válaszolni, és a helyes szót megtaláltam.

Megkönnyebbülés –

Bp., 1953. VIII. 5.

•

Álom

Angliából hajón megy át valaki a tengeren. A hajót katonák őrzik, úgy, hogy kéz a kézben körül fogják, arccal kifelé. Calais-ban a kocsiban valaki (fontos személy? szökevény?) van, berobog a menedékkerületre, ott eltűnik, és tudom, hogy az illető meg van mentve – Calais-ban van, a *Kontinensen* –

Én vagyok a kocsiban?

Mi ez?

1953. X. 15.